

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

<p>Szerkesztőség, hova a lap szellemi részét illető minden küldemény küldendő: Nagy-Péterfia-utca 977.</p>	<p>Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél iven. ELŐFIZETÉSI ÁR: egész évre 6 frt (12 korona), félévre 3 frt (6 korona). HIRDETÉSEK DIJA: <i>Benn a lapban</i> egész oldal 8 frt, fél- oldal 4 frt, negyedoldal 2 frt; <i>a borítékon</i> egész oldal 6 frt, $\frac{1}{2}$ oldal 3 frt, $\frac{1}{4}$ oldal 1 frt 50 kr, $\frac{1}{6}$ oldal 1 frt. Többszörös hirdetésnél ár- engedmény adatik. Bélyeg-díj minden hirdetésnél külön 30 kr. Egyes szám ára 15 kr.</p>	<p>A kiadóhivatal kezelője RÓZSA SÁNDOR főisko- lai háznagy, kinek nevére inté- zendő a lap minden anyagi dol- gára s a külső hirdetésekre vonatkozó küldemény.</p>
---	--	--

A debreczeni főiskoláról.

IV.

Nem hanyagolnám el azonban az ingatlan befektetés másik módját, t. i. a földvélt sem.

A főiskola eddig, úgy látszik, nem volt szerencsés a földbirtokhoz. Első és legnagyobb birtoka a t.-dadaí, mint azt az egyházkerületi könyvekből, a gyakori bérleengedések iránti intézkedésből, láthatni — legalább nem olyan, mely e tekintetben lelkesítően hatna arra, hogy a főiskolával több földet is vétessünk.

A dadaí birtokkal főiskolánk nem csinált szerencsés vásárt. Oly időben, midőn a föld értéke átlag a maihoz viszonyítva, igen alant állott, oly helyen, hol a földnek hozama is — áradások miatt — kockáztatva van, a 2600 holdnyi dadaí birtok nagyon drága volt. 300 ezer forint felüli értéket képviseli s jövedelme ma 16 ezer forint lévén, ha adóját, illeték-egyenértékét, gát-fentartási költségét stb. levonjuk: nem a 6, de még az 5%-ot sem adja meg.

Nem vádat emelek az intézők ellen, hiszen erre sem jogom, sem akaratom. Hanem azt nem hallgathatom el, s nem tehetem, hogy ki ne mondjam, miszerint e birtok kezelése, kiadása stb. körül, ép oly kényelmet fejt ki a gazdasági tanács, mint a tőke-elhelyezés körül.

Először is bérlőt nem keresett. Ott hagyta, úgyszólván, egy oly egyén kezében, ki a birtok egy részének azelőtt is tulajdonosa volt. A bérlet értékét, emelni nem törekedett. Egy, hatáskörén egészen kívül álló, idegennek kellett közbe jönni, hogy a bérletért többet ígérjen, mint a mennyit az azelőtt jövedelmezett. Ha a bérletből leengedést kért az első bérlő valami kár címén: ezt mindig megkapta, sőt egy esetben, mint az az egyházkerületi j.-könyvekből világos: a bér-összeg egy része el is vészett.

Az egyh. kerületi j.-könyvek szerint e birtok nagyobb része, már 1869—78. közt, a főiskola tulajdonába jutott, s ha összevetjük egy pár, szintén a j.-könyvekben nyilvánosságra jutott adattal, látjuk, hogy majd minden esztendőben volt valami veszteség, s midőn veszteség nem volt: akkor meg azt lehet megállapítani, hogy a jövedelem nem felelt meg a befektetésnek.

Azt gondolom tehát s ezeket látva, méltó joggal következtetem, hogy maga a rendszer nem volt jó, melyet főiskolánk intéző köre, e tekintetben követett. Hiszen a mit a dadaí birtokra nézve itt konstatálni lehet, ugyanaz áll a főiskola egyéb vagyonára nézve is.

Azon adatok alapján, melyek nyilvánosságra jutottak, egy pár költségvetésből s kivált a tanárkari legutóbbi előterjesztésből, nyilván meg lehet állapítani azt, hogy a főiskola földjei nincsenek úgy értékesítve, mint azokat ma értékesíteni lehet. Csak négy darab, házutáni földet veszek fel. Ezek együtt 38 hold s 400 ööl területtel ma 11,475 frt tőkét képviselnek s az évi bérjövedelem 440 frt az az négyszáznegyven forint, tehát holdanként csak 11 frt 58 kr., %-ban pedig nem egészen 3.9%.

Hasonlítsuk össze már e helyzetet nem is Debreczennel, hol tudtommal, az egyház birtokában lévő ilyen földek is jobban jövedelmezhetnek s hol nem is ritkaság az, hogy a föld nyilasáért (9000 ööl) 130 frtot adnak; mondom hasonlítsuk szomszédos, például h.-szoboszlói földekhez, hol az egyház tulajdonába jött 200 hold föld, melyből 60 holdnál több terméketlen szik, mégis évi 3700 frtért van kiadva 10 évre; vagy másik darab földjével, mely 160 hold, melyben 40 hold mindig zöld ugar, tehát nem hoz annyit, s mégis évi bérléte 3017 frtot, tehát holdanként 18 frt 85 krt jövedelmez.

Mi lehet hát az oka hogy Debreczenben,

csak 10—11 frtra vannak a földek kiadva? Hiszen Debreczen és Hajdu-Szoboszló gazdálkodó népe ugyanazon viszonyok közt él. Sőt a debreczeni, esetleges tultermelését könnyebben is értékesítheti, — az ondódi ugynevezett házutáni földek, lehetőleg közel fekdnek a városhoz, tehát elég könnyen hozzá férhetők.

Szinte sajnálom, hogy vissza kell térnem egy fentebbi állításomra, mert itt is igazolva látom azt, — hogy a gazdasági tanács szervezete nem olyan, minőnek lennie kellene. Nem tudom én: kényelemszeretet-é, vagy más az ok, mert azt fel nem teszem, s ha valaki állítaná, tiltakoznám ellene, hogy t. i. a t. tanács tagjai a főiskola vagyona körül nem járnak el teljes odaadással; az itt rájuk bizott szent ügyet csak másod- s mellékes dolognak tekintik s több efféle.

Hogy a kényelem, vagyis a testület nehezebb mozgása tény, azt eléggé bizonyítja azon tudakozódás is, mely oda irányult, hogy a debreczeni pénzügyintézeteknél csekély kamattal letétben levő, vagy betétül kezelt pénzek, miként volnának a környék kis pénzügyintézetinél, takarékpénztárainál nagyobb, például 5, vagy 5½%-ra elhelyezhetők?

Illetékes szakember jelenté ezt ki, midőn ezen tervezet mivolta felől megkérdeztetett s nyilatkozatra hivatott fel ez iránt, azt mondván: oly tőkével, olyan vagyonnal rendelkező intézet vezetőinek, mint a debreczeni főiskola, kis takarékpénztáraknál keresni a nagyobb kamatot,

— hol még nincs kellő biztosíték sem — kényelmesnek igen kényelmes ugyan, de csak oly veszedelmes, mint a könnyelmű változás.

Hát körülbelül így áll a dolog a földbirtok kezelésnél is. Évek óta fujják, évek óta sürgetik sok, nagyobb birtok értékesítése alkalmából, hogy a nagy bérletek ideje lejárt; hogy az ugynevezett nagy államjavaktól bérletben levő 5—6 ezer holdas tagok nem jövedelmeznek a birtok értékéhez képest; hogy ama nagy állam-birtokokon is a farmrendszer honosítandó meg; más célból is ugyan, — mint példálóznak: a pusztuló gentry megmentése érdekében — de mindenesetre azért is, hogy az a birtok ne csak az adót hozza be, hanem legyen jövedelmező tőkévé.

És mi mit látunk a főiskolánál? Azt, hogy az állami bérletekhez elenyésző parányiságnak tekinthető földbirtokát, a dadai földet, bár nagyobb bérleti összeggel, mint eddig, de még mindig alacsony árban — a helyett hogy kisebb tagokat alkotott volna, — az egészet egyesítve legujabban is egy kézbe adá, épen azéba, kinél legelőször bérletben volt s ki nem bizonyult akkor teljes biztosíték-nyujtónak, ki nem volt pontos vállalt kötelezettsége teljesítésében.

Tudom, hogy a megkötött újabb szerződés ma már jól van biztosítva a bérlő magánvagyonára által. Nem is célom a befejezett munkát bolygatni. A jövő érdekében szólok csak s javaslom, hogy a dadai földbirtok értékesítése szempontjára

✧ TÁRCZA. ✧

A kathólikus népek jövője.

Tanulmány a társadalmi s gazdasági élet köréből.

Irtta: **Laveleye Emil**, a belga kir., a madridi, lissabonni akadémiák, a francia Institut tagja stb.

A 30. francia kiadás után fordította:

Dr. BARTHA BÉLA jogtanár.

— Jogositott magyar fordítás. —

VI.

A társadalmi reformok nagyon könnyen valósíthatók a papság támogatásával; nélküle, vagy ellenére minden nehéz, néha lehetetlen. Ott van pl. az elemi oktatás.

Mondjátok ki a kötelező oktatást a lelkész közreműködése mellett, mint a protestáns államokban: czélt fogtok érni. Ha ellenben a lelkész ellenséges érzületű vagy közönyös iránta, mint a kathólikus országokban: akkor nem tartják meg a törvényt. Elég csak Olaszország iskolaügyi statisztikájára vetni egy pillantást. Ha mint felsőbb hatóságot bocsátjátok be a kath. lelkészt az iskolába, mint Belgiumban, úgy a theokra ia uralmát készíti elő. Ha kiűzitek, megbuktatja az iskolát, mert elnépteleníti. Különben is mi történik akkor, ha a nép-

tanítókba a papság iránti ellenállás és gyűlölet szellemét öntitek, hogy ezek ismét tanítványaikat neveljék így? Okvetlenül le fogjátok rombolni a vallásos érzést, s isten-tagadóvá teszitek a népet. Erre kényszerít a logika s erre csábít a „szabad gondolkodás.“ El vagytok-e erre készűlve? A protestáns államokban, Amerikában, Hollandiában világi s nem felekezeti jellegű ugyan az iskola, de a keresztyén szellem mégis egészen áthatja. Kathólikus államban a nem egyházi iskola nem élhet meg másként, mint ha ádáz harcot folytat a klérus ellen, mely meg akarja ölni s ennél fogva nem lehet más, mint vallásellenes.

A keresztyénség oldja meg igazán azokat a rettenő társadalmi kérdéseket, a melyek ellenségekké teszik a munkásokat és tőkéseket, mert az általa hirdetett testvériség és önmegtartózkodás az igazság uralmára vezet. A valódi keresztyén főnök és munkás közt nem származhatik ellentét, mert a méltányosság intézi a javak megosztását. Nagyon is érezzük a vallásos érzés meggyöngyölése folytán támadt ürességet, melyet az előttünk egyedül ismeretes felekezet elleni küzdelem okozott. (A szerző Belgiumot tartja első sorban szem előtt, hol 5½ millió lakosból mindössze 15 ezer a protestáns, 3000 a zsidó.) Ellenben a protestáns országokban minden néposztály jó szemmel nézi a lelkészeket, s az ellentétek, az ő közbenjárásuk folytán a keresztyénség befolyása által, melynek tiszteletben részesülő közegei, sokat vesztenek erejükből.

Quinet a forradalomról irt gyönyörű munkájában világosan kimutatja, hogy a főlzabadosulás érdekében

ból a főiskola is a farmrendszert kövesse. Nem oly nagy lábon, mint az állam, vagy egy-egy 40—50 ezer holdas püspökség, vagy hitbizomány teheti. A főiskolának nem czélja a gentry megmentése; a főiskola czélja az, hogy befektetése jól jövedelmezzen, jobban, mint most. Oszsza föl a dadai földbirtokot 50—100 holdas tagokra, keresse a bérlőt a jó magyar nép közt; keresse Nánáson, Böszörményben, B.-Ujvároson, sőt találni fogja azt magán Dadán, Dobon és Lökön is; mely községek jó magyar népét, az azon vidéken lévő uradalmakban folytatott gazdálkodás, bár majdnem rabszolgákká minősíté, de mindenesetre tanítá is, s meg fogja találni a biztos bérlőket, kik a főiskolának jó jövedelmet, a befektetésnek megfelelő hasznot nyújtanak.

Azt is fogyatékos alapeszmének találom, mely abban nyilvánul, mintha a főiskola csak nagyobb birtokot vásárolhatna meg. Én nem tenném, hogy mindig csak a nagy tagokban eladásra kerülő birtok után fussak. Mihelyest a helyi viszonyokkal, az azon vidéken divó bérletrendszerrel, annak előnyeivel, hátrányaival tisztában lennék, már 50 holdtól fölfelé okvetlen vásárolnék a főiskolának. Megbizottakat keresnék *azon községekben is, hol még tagosítás nem volt*; megkísérleném az ily helyeken is a vásárlást. A tagosítás aztán egyesítené a vagyont, emelné értékét s jól jövedelmező forrássá alakítaná át. Hasonló eljárást követnék a főiskola

birtokában levő házutáni földekkel is; tagosítám csere útján, de nem azért, hogy aztán egy kézbe adjam, hanem hogy a debreczeni viszonyokhoz képest, parcellázva jobban hasznosítsam.

Összegezve a mondottakat, főiskolánk jövőjére nézve, ímé első sorban azon két tényezőt kell nagyobb áldozatra befolyásolni, mely két tényezőnek első sorban adja meg a főiskola a szellemi és anyagi előnyt. A debreczeni egyházat, mely az iskola szellemi berendezésében — a tanárválasztások folytán is — első tényező s melynek fiai közvetlen veszik hasznát a főiskolának. Aztán Debreczen városát, mely az egyház és iskolától oly vagyont bir Szováton, mely évi 50 ezer forint tiszta hasznot ad, s melynek lakossága egyfelől gyermekeit elenyésző csekély áldozattal taníttathatja, másfelől évenként legalább 100 ezer frtot kap az idegen ifjuság ellátása folytán.

Át kell alakítani az intéző testületet, a gazdasági tanácsot, szervezni oly alapon, mint az a nagyobb pénzintézeteknél van.

Ez új szervezettel eszközölni kell azt, hogy a főiskola tőkéje könnyen hozzáférhető, gyorsabb tempóban megkapható s elhelyezhető legyen.

A jövedelem biztosítása mellett fokozni a jövedelmet oly bérház építése által, melynek lakói soha sem hiányoznak, s bérházakká alakítani azon lakásokat is, melyek most elenyésző

kifejtett eme bámulatos erőfeszítés a vallásos elemek ellentállása folytán hiusult meg s ebből azt következteti, hogy nem lehet valamely állam polgári és politikai alkotmányát mélyrehatólag reformálni a nélkül, hogy a vallás, a kultusz ne reformáltassék. Ennek az az oka, hogy a polgári s politikai társadalom az egyháztól veszi kölcsön a külső formákat s az szolgál mintaképe gyanánt.

A lelkesnek oly nagy befolyása van az emberi lélekre, hogy saját eszményét fogadtatja el velük, hacsak ki nem tépíték a vallásos érzelmet, melynek segítségével uralkodik. De ily kísérlet a nemzet vesztét kockáztatja.

Kathólikus országokban nagyon meg van nehezítve a szabályszerű haladás, mert az egyház mindenben saját uralmát törekedvén érvényesíteni, a nemzet élő erőit majdnem kizárólag a papság jogtalan követeléseinek leküzdése veszi igénybe. Ime, mi történik Belgiumban? A nemzet minden ereje e kérdésre összpontosul s ennek van alárendelve minden más érdek, még a nemzeti védelemé s függetlenségünké is. Oly heves ez a harc, hogy már kétszer állottunk erőszakos mozgalom kitörése előtt s csak az uralkodó bölcsességének köszönhetjük, hogy kikerültük a veszélyt. A klérikalís párt elleni küzdelemre használt erők elveszték a haladásra nézve, mert ha diadalt aratnak is, ennek csak az a haszna, hogy nem engedtek bennünket a püspökök igája alá kerülni.

A papi nőtlenség, az egész hierarchia alárendelése egyetlen akaratnak, a szerzetes rendek szaporodása oly

veszélyt képez a kathólikus országokban, minőt protestáns államok nem ismernek.

Én csodálattal vagyok eltelve az iránt, ki lemond a családi örömről, hogy magát embertársainak és az igazságnak szentelje. Szent Pál találón mondja: a kinek nehéz hivatást kell betöltenie, az ne házasodjék. De ha minden papra kötelezőleg van a nőtlenség kimondva, ebből a közerkölcsiséget fenyegető káron kívül az államra is nagy veszély hárul. Ezek a papok külön osztályt képeznek, melynek érdeke más, mint a nemzeté.

A kathólikus klérus valódi hazája Róma; ezt maga is nyíltan hirdeti. Feláldozza, ha kell, hazáját a pápa üdveért vagy uralmaért, mert hisz ő vallásának csalha-tatlan feje, Isten képviselője a földön. Először kathólikus, aztán — ha a kathólicizmus java megengedi — belga, francia vagy német, — ilyen a kathólikus felfogás, s logikailag nem is lehet más.

Midőn a liberális párt volt uralmon Belgiumban s III. Napoleon az olaszországi háború előtt úgy tüntettette föl magát, mint az egyház védőjét, nem egy flamand pap mondotta nekem: „Délről jön a mi megszabadítónk!” Most pedig a német ultramontánok nem titkolják, hogy az egyház érdekében készek volnának Németországot elárulni. Nem mondotta-e egy bajor követ a parlament nyilvános ülésén: „Hiába toborzatok új ezredeket; ha kathólikusok, átmennek az ellenséghez!”

A szerzetesnek még kevésbé van hazája, mint a papnak. Mint a pápaság szolgája, kiszakítva a helyi

s figyelembe alig vehető kész kiadástól mentik fel a főiskolai pénztárt, bár majdnem 100 ezer forint tőkét képviselnek.

Szerezni földet, s ha nagyobb tagokban lehet: ezeket nem a pusztuló gentry érdekében nagy tömegekben, hanem a munkásnép önállósítása érdekében kisebb parcellákban jövedelmeztetni.

Ezekben foglalható össze, mit a főiskola jövője érdekében jóakarattal, a tényezők iránti minden tisztelettel, de egész őszinteséggel elmondani kívántam.

A két első pont szerinti eljárás módozatai felett nem kívánok tovább elmélkedni; ezt magukra az illető tényezőkre bízom. A két utolsó pontra nézve van azonban pár szavam.

Keresztülvitele tudom, hogy nehézségekbe ütközik. Az építés oly testületnek, mely mindent harmadkézből kap, mindig többbe kerül, mint a magán embernek; a szerzés pedig felette meg van nehezítve az által, hogy végrehajtása igen sok tényező hozzájárulásától függ. Megnehezíti amazt is, emezt is az építés- és vétel-ügyleteket megelőzni szokott praelimináre, melyet bármint akarnánk, soha sem lehet a nyilvánosságtól végképen elzárni.

Hiszen tudok rá esetet, hogy így, testület által megvenni szándékolt birtok csak azért lett nagyon drága, mert a vevő testület tagjai között volt egy, ki úgy az eladónak, mint a társ-árvezőnek titkos hitelezője volt, s nem átalotta

saját érdekét elébe tenni a közérdeknek s elárulta azon összeget, melyre a testület, mint maximum vételár, megbizottait felhatalmazta. Az építkezésekre kitűzött versenytárgyalásokkal is együtt jár az ilyen.

De eltekintve ettől, akár az építkezéssel, akár a földvétellel, biztosan nagyobb kamatot lehet elérni, mint a tőke-elhelyezéssel.

A végrehajtás gyorsaságától, tehát az intézők biztos mozgásától, felelősség mellett, — jól alkotott marschoutájától függ minden.

Hogy oly eset ne forduljon elő, minő a dadai birtok vételénél is történt, hogy t. i. a föld az első évben nem jövedelmezett semmit; vagy az építkezésnél azon időtől, mely alatt az építkezés folyik, tehát a tőkebefektetés tart, — addig az ideig, míg az teljesen elkészül s hasznosíthatóvá lesz: a tőkekamat el ne vesszen, lehet előrelátással gondoskodni.

Nem szükséges ugyanis, hogy a főiskola minden áron saját tőkéjével építsen, vagy szerezzen. Építhet és szerezhet a saját pénzénél olcsóbb pénzzel is.

Ha már ugyanis megvan dadai birtoka, e birtokra, ha csak tisztán a bekerülési árt s nem a mai értéket vesszük fel, az osztrák-magyar banktól 150—200 ezer frt kölcsönt kaphat meg. A 4½%-os záloglevelekben 5¼%-os törlesztéssel, 50 év alatt törleszthető kölcsön után, a törlesztés nem előleges, hanem utólagos részletekben eszközöltetik. Az e tekintetben, kellő

kötelékekből, nem lát mást, csak az egyházat, mely egyetemes, s nincs más célja, mint ennek uralma, mert hisz ez az övé is. Miként tarthatja meg az állam függetlenségét a klérussal s a szerzetesi renddel szemben, mikor azok akarnak elsők lenni s a tömeg fölött a leg-hatalmasabb, legellenállhatlanabb eszközökkel uralkodnak? Protestáns államokban a lelkipásztorok feleségesek, gyermekeik vannak, ugyanolyan az érdekük, életmódjuk, mint a többi polgároké; nagyszámu szektákra oszolva s nem engedelmességek közös jelszónak. Nincsenek hierarchikusan alárendelve egy idegen, az egész emberiség fölötti uralomról álmódzó főnök akaratának. Nemzetiek, mert egyházuk is nemzeti. Vagy függetlenek az államtól, mint Amerikában, vagy alája vannak vetve, mint Angliában; de nem követelik, hogy parancsolói legyenek, mint Franciaországban vagy Belgiumban.

Az állam és egyház különválása azon elv, melyet mindenütt érvényesíteni törekednek. Ez sikerülhet protestáns országokban, mint Amerikában is látjuk, mert a papság aláveti magát. De hiába mondják ki katolikus népeknél. Az egyház, mely azt állítja, hogy a világi hatalom alá van vetve az egyházinak, mint a test a léleknek, nem fogadja el az elválasztás elvét, csak annyiban, a mennyiben célja elérésére hasznosnak mutatkozik. Ez a különválasztás vagy csalétek, vagy felültetés leendő emberben sem lehet a hívőt a polgártól elválasztani s rendszerint az előbbi sugalmazza az utóbbi tetteit.

A vallás szolgálói azokra, kik az istenség tolmácsai-

nak tartják őket, sokkal nagyobb befolyást gyakorolnak, mint az államot képviselő hatóságok; mert a pap örök üdvöt ígér s a pokol végtelen kínjaival fenyeget; míg a világi hatalomnak csak földi s időleges büntetések s jutalmazások állnak rendelkezésére. A gyóntató szék segítségével a pap kezében van az uralkodó, ott vannak a hatóságok, a választók s a választók által a kamarák. Míg ő rendelkezik a szentségekkel, addig az állam és egyház különválása veszélyes csálódás.

A kathól. papsággal kormányozni annyit tesz, mint szolgáljává tenni a nemzetet; ellenére kormányozni annyit, mint veszélyeztetni minden tekintélyt. Az volna a legbölcsebb, ha úgy lehetne mellette kormányozni, hogy róla tudomást se vegyenek; de ezt nem engedi meg. Ki nincs velem, ellenem van, — mondja. Vele szemben vagy az ellenállásról, vagy az engedelmességről kell lemondani, s nem tudnám meghatározni, melyik mód a biztosabb.

Az európai szárazföld katolikus népei oly intézményeket s elveket vettek kölcsön Angliától s Amerikától, melyek a protestántizmusból születvén, befolyása alatt kitűnő hatásúak. De már kezdik belátni, hova vezetnek azok, ha ultramontán papság harcol ellenük, vagy használja ki. Vagy a rend fölbomlásával végződnek, ha a tömeg elveszti hitét, mint Spanyol- és Franciaországban, vagy a püspökök uralomra jutásával, ha a hit megmarad, mint Belgiumban.

A jelenkor eseményeinek figyelmes és elfogulatlan tanulmányozásából, úgy látszik, azt a szomorú követ-

pillanatban megindított lépés alapján, úgy lehet tehát kieszközölni azt, hogy mire a kölcsönből az első részletet fizetni kell, a szerzemény már jövedelmezővé tehető s a nélkül, hogy a főiskola veszteségnek nézne eléje, vagy jövedelmező s már lekötött tőkéje szenvedne: a befektetésből eszközölheti a tőketörlesztést.

Ily eljárásra azt mondani, hogy ez spekuláció, mely a főiskola tekintélyével össze nem fér: nagyon nagy jámborság. Mert igaz ugyan, hogy a főiskola így ugyanazon birtokát kétszer hasznosítja, egyszer mint jövedelmező forrást, másodsor mint egy jövedelmező forrás biztosítékát. De hát vajjon spekuláció-e ez?! Nem, mert kockázattalással egyáltalában nem jár.

Nézzük meg csak az államot, mely adót vet a földre, s ezt *földadó* czímen fizeti az egyház; adót vet a papra, tanítóra s ezt *jövedelemadó* czímen fizeti a pap, a tanító; s adót vet, ha a pap vagy tanító a fizetéséhez járó földjét haszonbérbe adta: *haszonbér-jövedelemadó* czímen, s ezt fizeti — s még mindig ugyanazon földtől, bár más kulcs szerint — a haszonbérő. Ez a három róka!

Nézzük meg csak derék román testvéreink működését ott, hol lábukat már megvethették. Internátusokat, konviktusokat tartanak fenn. De eszükbe sem jut skrupulusokkal állani elő a felett, hogy amaz internátust vagy konviktust gyermekeik számára egy-egy általuk szervezett

s jól jövedelmező pénzügyi nyereségéből tartják fenn.

Miért ne kísérintők meg már egyszer mi is a nagyobb élelmességet; miért ne vetnénk latba azon másfél millió forint által biztosított tekintélyünket, melyet a főiskola vagyona nyújt, s miért ne igyekeznénk ez által biztosabbá tenni a jövőt, mely még mindig sok kívánnivalóval áll elő, melynek mind több-több igényét kell kielégíteni?!

Zsigmond Sándor.

A legnagyobb készséggel közlöttük e cikksorozatot, mint beszélő bizonyosságát azon örvedetes ténynek, hogy debreczeni főiskolánk anyagi ügyei iránt kinn a vidéken is érdeklődnek az ilyenekhez értő lelkészeink. Köszönjük Zs. S. barátunknak, kinek e téren való szakavatottsága széles körben ismeretes, köszönjük érdekes és tanulságos fejtegetéseit. Természetes dolog, hogy a milyen örömmel adtuk ki ezen cikkeket, épen olyan készséggel engedjük át e Lap hasábjait azoknak is, kik talán más szempontból nézve ezen kérdéseket, bírálat alá akarnák venni a Zs. S. által fejtegetett gondolatokat, javaslatokat. Csak nyerni fog a főiskola s vele a közügy, ha minél szélesebb körű eszmecsere indul meg e tárgyak fölött.

Csiky Lajos.

keztetést kell levonnunk, hogy a katolikus nemzetek nem fogják megtartani tudni a protestantizmus szülte szabadságot. Ha el volnának szigetelve, s alávetnék magukat az egyház föltétlen hatalmának, talán még kényelmes jólétre, köznapias, de csöndes életre tehetnének szert. De — a mint a látszat mutatja — kívülről s közel jövőben fenyegeti őket veszedelem, ha csak nem vonakodnak a püspöki kar parancsának engedelmeskedni.

Buckle e század érdemei közé sorozza a hitbeli közönyt is, mely megóv a vallási háboruktól. Ezt az előnyt, ha az, korunk nem fogja megtartani. Minden oda mutat, hogy nagy rázkódás van kitörőben, melynek fő indítója a vallás lesz. Már 1870-ben is az ultramontanizmus kergette bele Franciaországot a Németország elleni háboruba. Ha V. Henrik vagy IV. Napoleon jut a trónra, ez csak a klérus segélyével történhetik, mely új keresztes hadjáratra fogja tüzelni a népet a Rajnán túli testvérek megszabadítása végett.* Azok az államok,

* Azóta V. Henrik és IV. Napoleon már elköltözött az élők közül, sőt e pillanatban a monarchia visszaállítása Franciaországban távolabb látszik a megvalósulástól, mint valaha. De miért? Laveleye szeme jól látott: mert a pápa és klérus elfordult tőle s keresi az utat, módot, hogy az istentelen köztársaság s a schizmatikus Oroszország szövetségében megalázza a hármasszövetség három monarchikus államát s visszaállítsa a katolikus Olaszország, a protestáns Németország s ha kell, a tulnyomóan katolikus osztrák-magyar birodalom romjain világi hatalmát s egyetemes világuralmát. A történelem még nem mutat példát ily esodás szövetségre, mint a pápáé, a francia köztársaságé s a csaré.

Fordító.

melyekben a klérikalís párt jut uralomra, valószínűleg be fognak sodródni a szent háboruba. Ezt a politikát hirdetik Franciaországban az „Univers“, másutt a római kuria egyéb közlönyei. A legitim uralkodók visszaállítása a három latin államban, Spanyol-, Olasz- és Franciaországban, Róma visszaadása a pápának, a legfőbb ellenőrzés az egyház kezében, visszatérés a helyes kormányzati elvekhez, vagyis azokhoz, melyek a Syllabusban és a katolikus hagyományban vannak letéve: ime, ennek a nagyszerű tervnek valóítására törekednek az ultramontanok mindenütt. Sikerül-e nekik? Ki tudná megmondani? S ha elbuknak a protestantizmus ellen indított eme döntő harcban, mily sorsa lesz a legyőzötteknek? Borzadva gondolunk azokra a szerencsétlenségekre, melyeket Európára zúdít majd amaz ábrándkép, hogy az emberiség fölötti egyetemes uralom a katolikus egyházé legyen, melyet pedig most vakmerőbben s dühösebben követel, mint valaha.

Laveleye jeles tanulmányának közrebocsátásával egyidőben jelent meg egy másik munka Albespy A.-tól „Comment les peuples devieuent libres“ („Hogy lesznek a népek szabadokká?“) cím alatt. Ő ugyanazt a tételt állítja föl a katolikus népek jövőjéről, csak hogy bővebben kifejtve, mint Laveleye. Erre utaljuk azokat, kik a részletkebe mélyedőleg akarják e fontos kérdést tanulmányozni.

A francia kiadók.

(Vége.)

TANÜGY.

Erkölcstan-é vagy erkölcsi nevelés?

(Feloivastatott a felvinczi tanítói kör f. évi márcz. 9-én tartott gyűlésén.)

(Folytatás.)

Életet csak élet adhat. Ez áll nemcsak a természeti világban, hanem az erkölcsiben is. Hogy aztán az emberi társadalom éljen a szó igaz jelentésében, nemcsak testileg, hanem erkölcsileg is élő egyénekre van szüksége, kik ne csak dolgozzanak, hiszen ezt a gép is elvégzi, hanem alkossanak, hassanak, azaz cselekedeteikben legyen élet, gyümölcsöző, tenyésztő élet. Ilyenné pedig az ember nem születik, hanem lesz és pedig nevelés által. De ez a nevelés nem az, melyet könyvből, a könyv olyan élet és lélek nélkül való tételének — mint a milyenekből fentebb néhányat bemutattam — betanulatásából adhatunk, hanem az, mely az élet erejével ható és tenyésztő példákban áll. Ezért ne adjunk a gyermek kezébe erkölcsani kézikönyvet sem az elemi, sem a középiskolákban, hogy abból tanuljon jó erkölcsű ember lenni, hanem az élet erejével támaszszunk benne erkölcsi életet. Ezért ne tanítsuk sem a felmutatott, sem más erkölcstanokat; és ezért ne is legyen külön erkölcstan-tanító, hanem legyen minden tanító nevelő, ki minden alkalmat lelkesedéssel megragad növendéke erkölcsi lényére formálására. Ennek pedig már nagyon itt az ideje. Mert ma, a mikor az állam az erkölcsi nevelésnek helyet sem ad intézeteiben — nem tarthatom ennek azt, hogy hetenkint 1—2 órán enged bejárni hittanítókat; — a felekezetek pedig nem teljesítik, mert a tanításban az állammal versenyzés miatt nem is teljesíthetik e részben kötelezéseiket: ma az ember, a mint az iskolából kijön, a tanítók hibája nélkül, egyedül a rendszer miatt, csak torzképe az embernek, de nem igazán ember; állat csupán, melynek esze van, ezzel veszélyesebb a többi állatnál, a mikor undok, kárhózatossá szenvedélyeinek kielégítésére esze világánál indul, erkölcsi tudata, mely visszatartaná, ép úgy nincs, mint a többi állatnak.

Az állatias szenvedélyeket, erkölcstelenségeket, vagy a tiszta erkölcs követelményeivel meg nem egyező szokásokat figyelje meg minden, a ki a nevelésre van elhíva, abban a körben, melyben működik — és azok kiirtására fordítsa minden erejét a fentebb vázolt módon, — ez lesz a leghelyesebb erkölcsi nevelés. — Vannak ugyanis a társadalomban általánosan erterjedt bűnök: de minden szűkebb társadalomnak külön megvannak a maga kedvencz bűnei, dédelgetett rossz, erkölcstelen szokásai, melyek kiválóan jellemzik. Erkölcstanból nevelni a leendő népet már csak azért is czéltévesztett dolog, mert az tudomány természeténél fogva általános törvényeket ad úgy tevőleges, mint nemleges irányban. Holott itt esetről-esetre a nevelő helyes érzéke fogja megmutatni a követendő utat, mely érzéket nevelés tudomány tájékoztat, fegyvelmez.

Nekem p. o., mióta neveléssel foglalkozom, ilyen megfigyeléseim vannak a társadalmi erkölcsök fogyatékosságáról. Töredékes adatok, mert úgy adom, a mint én esetenként magamnak feljegyeztem.

1. Ügyes-bajos dolgom akadt emberekkel a gazdaság körében, mindjárt kezdetben, hogy emberek közt élni kezdtem. Nem sokkal aztán fülembé jutott, hogy embereim minden lépésem gyanúval kísérték s mondogatták: „Minket meg nem csal.” Ki a mindennapi életet, ezt a nagy vásárt, mely hazugsággal, csalással

foly, nem ismertem, szinte fellegekbe rántott le e durvaság. Tehát oly rosszak vagyunk, hogy ember emberről, épen meg papjáról hallgatója a priori családi szándékot tétel fel?! Azóta aztán megismertem a szomorú valóságot, a mit a *reális* emberek nevetve tartanak természetesen, csak a szegény, boldogtalan rajongóknak fáj ez állapot, kik még most is abban a divatja-múlt ó világi nézetben vannak, hogy a társadalmi élet nélkülözhetlen feltétele a *kölcsönös bizalom*. Hiszen ime, egymásra szüntelen gyanakodunk, egymást kölcsönösen megcsaljuk: mégis megélünk!

2. Közmondásos a magyar ember *embersége*. De ma már ez sincs. Főképp idegen nemzetiségek között élő magyaroknál orczapirító az embertelenség. Ma már magyar ember se tesz emberségből egy lépést sem, a legcsekélyebb szolgálatért, ha más nem, pálinka, a miért a jó magyar ember még köszönetet sem fogadott el. Sőt bajban, szükségben levő embertársa helyzetét, mint uzsorás, kizsákmányolja.

3. Magyar ember hajdan *büszke* volt, de úgy, hogy őt e tulajdonságában, még ha nyerseségig ment is nála, becsülni lehetett. Ma egy-egy vidék népe *gőgös*; de *gőgje* oly ostoba és megvetésre méltó is, mert mellette

4. *lelkiösmeretét* nyomorult pénzért a jó gazda is eladja. Mindennemű választások megannyi szomorú alkalmak arra, hogy láthassuk, mint sülyed e tekintetben is a magyar nép.

5. Tudom, hogy a nehéz idők, a megélhetés nehezebb volta az oka, mégis aggasztó népünknel a takarékoság erényének tulhajtása: a *fősvénység és kapzsiság*, mely őt a legdurvább lelketlenségre viszi. Nem szükség a társadalom azon osztályába mennünk, hol a hivatal életkérdés, a föld népénél is láthatjuk a koncz felett dulakodást, mert olyan, hogy kapzsiságában mindent elvenne, minden hasznót magához ragadna más elől. Micsoda élő tőke volna pedig a nép nagy tömege az állam, egyház és emberbaráti intézmények javára, ha volna erkölcsi érzéke ahhoz, hogy ilyenekért áldozni neki is kötelessége. Különösen a nagy Alföld gazdag népe kezében az a roppant vagyon e czélokra nézve holt tőke.*

6. Viszont a felvidék népeinél nagyobb mérvű a *pálinkaivás* és az ezzel járó sok nyomorúság. Hogyan durvítja el ez a lelket, hogy teszi az embert barommá, megölvén családja testi, lelki békéjét! — szomorú példáit ennek legközvetlenebb közelből a pap látja, mert szegény üldözött asszonyok, anyák hozzá jönnek panaszaikkal és reménységökkel segedelem iránt.

7. Különben a *durvaság* a szívben, lélekben, egész mai társadalmunkat jellemzi, karöltve járván egy más jellemfogyatkozással: mások félrevezetésével, elámitásával a felőlünk alkotandó véleményben. Azzal hízelgünk magunknak, hogy korunkban az erkölcsök magas fokra finomultak. — Önámítás! Soha az emberiség durvább lelkü nem volt, mint ma. Mert azokban a nyers, vad időkben nyers, durva, sokszor vad volt az ember egész az emberölésig: de durvasága, hogy úgy mondjam, csupán a testre irányult, míg a léleknek, ma olyan kiváló gyönyörrel gyakorolt kínzásához nem értett. Ma finomak, nyájasak vagyunk a társasági érintkezésekben; felebbvalók, hatalmasak előtt pedig épen meghunyászkodunk, mint gyáva eb: de annál rettenetesebbek, sokszor vadállatok vagyunk a gyengébbekhez, és ott, a hol nem látnak. Aligha látott a régi kor, de ma nem ritkán látunk

* Sok igazság van ez állításban, de merjük állítani, hogy ez aránylag másutt is így van. Szerk.

oly művelt férfiút, a ki mások előtt felesége- és gyermekeihez olyan édes, otthon pedig hóhéra, ki halálra kínozza, vagy nyomorba üldözi övéit, a mai finomult erkölcsöknek megfelelőleg betetőzven nemes tettét azzal az álnoksággal, hogy annakutána ő jár a világban szerte, siránkozó arczczal, hogy „ő milyen szerencsétlen, hozzá felesége, gyermekei milyen rosszak, holott mind az egész világ tudja, ő mennyire szereti azokat!” És sikerrel teszi, mert az emberek nagy része nem elég komoly, hogy utána gondoljon, vajjon nem lehet-e igaza annak, a ki nemes lélekkel hallgatva tűr s nem alacsonyítja le magát a mentegetőzéssel! S így a világ ítélete kiemeli a gonoszt, eltapodja az ártatlant, mert

8. az is a mai finomult erkölcsök korában divik, hogy a gazembert épen míg erős, a hatalmas gonoszt *védjük* szóval, tettekkel; a gyengét, ki mellett csak igazsága emel szót, *eltapodjuk*.

9. *Lelkiösmeretesség, kötelelességérzet, hűség*, — e magasztos erények, mint fogalmak nincsenek meg népünk nyelvhasználatában, de nincsenek életében sem. Ifjúi lelkesedéssel, de egyszersmind bizalommal ha fordul valaki pályája kezdetén azok felé, kik közt élnie kell: elcsügged, a mint tapasztalja, hogy népében egy lelket nem talál, a ki bírna érzékkel magyar szóra, becsületre felvállalt munka, önkényt tett ígéret pontos teljesítése iránt.

Harasztos.

Nagy István,

evang. ref. lelkész.

(Vége köv.)

KÖZÉLETÜNK.

Nyilatkozat a vasárnapügyi bizottságok alakításának tárgyában.

A nagy-szalontai egyházmegye, a f. é. ápril hó 6-ikán tartott közgyűlésének jegyzőkönyvében, 36. sz. alatt, nyilatkozatra hívta fel a presbyteriumokat a vasárnapügyi bizottságok alakításának tárgyában.

Az egyházmegye két egyházközsége már a közgyűlés előtt alakított vasárnapügyi bizottságot és pedig az egyikben az egész presbyterium alakult ilyen bizottsággá, a másikban a presbyterium 5 tagjából alakult meg ez a bizottság.

Mint hogy e tárgyban harmadikféleképen cselekedni alig lehetséges: a kettő közül kell valamelyiket cselekedniök a többi egyházközségeknek is.

A cél, melynek megvalósítására a vasárnapügyi bizottságok törekednek, a legszentebb s legüdvösebb célok egyike. A vasárnapnak lélekben és igazságban való megszentelése ez a cél. Ki ne akarna egy ilyen szent és üdvös célt megvalósítani? . . .

Csakhogy egy ilyen célt, az adott körülmények közt, ma már semmiféle bizottság sem képes nálunk megvalósítani.

A vasárnap meg nem szentelése nálunk ország-szerte a legszélesebb alapon elterjedt olyan visszaélés ma már, a mit csak országos törvényvel lehet szűkebb alapra szorítani, sőt mostani alapjáról egészen leszorítani is.

Bizottsági intézkedések, társadalmi közbenjárások mitsém tehetnek ma már minálunk ezen a téren.

De hogyan is tehetnének, mikor a közigazgatási hatóságok nemcsak nem támogatják törekvéseikben őket, hanem épen ellenkezőleg.

A mult héten történt, hogy árttam a községházá-

hoz s felhívtam a község előjáróinak a figyelmét arra, miszerint akadályozzák meg a hordást és csépelést.

A bíró intézkedett is; de intézkedésének az lett az eredménye, hogy még jobban zakatoltak s füttyöltek a mult vasárnap a cséplőgépek, mint az azt megelőzőtt vasárnap cselekedtek . . . s hogy kora reggeltől késő estig hordták a cséplőkhöz a buzakereszteket.

És miért? . . . mert az illető közigazgatási felsőbb hatóság nem tiltja az efféle *mezei munkát*, nem tartván azt sem botránkoztatónak, sem halaszthatónak.

A közigazgatási felsőbb hatóság védelme alatt hányanak fittyet, füttyöltetnek még erősebben a cséplőgép-tulajdonosok.

Pedig bizony halasztható lenne az a vasárnapi munka, ha meg volna tiltva . . . s mégis csak botránkoztató az, mikor a templomi könyörgés buzgóságát a cséplőgépek éles füttyölése, a gabonahordó szekerek zöreje s kivált ha béresek ostorkongatása zavarja meg. Ez pedig mind a három előfordul és pedig nemcsak időközönként egymásután, hanem egyszerre, fülhasító disharmóniában is! . . .

Ha valahol igaz, itt mindenesetre igaz ez a közközmondás: fejtől szagosodik a hal! . . .

Magok a földesurak adják a legrosszabb példát a vasárnapi hordásra az által, hogy az aratók részét vasárnap hozzák az igák. Hajh! . . . ez nem lehet más-ként, mondják ők, vagy mondják helyettük a kezelőtisztek. Az ökrök csak vasárnap állanak a részesek szolgálatára, munkanapokon nem érkeznek azok nekik szolgálni.

No, kérem alázatosan! itt van a botrány legnagyobb oka, az így adott rossz példában. Ha vasárnap is hordhatnak az uraságok igái: miért ne hordhatnánk mi is? hiszen minket sem a gólya költött ám! A szabadság és egyenlőség korát éljük ma. A mi szabad a földes uraságok ökreinek: az szabad a mi lovainknak is!

Ilyen következtetést vonnak le a földesurak cselekedeteiből közlakosaink.

És ez a következtetés nem egészen helyes-e? . . .

Mit kellene tehát tenni addig is, míg országos törvény intézkedik e tekintetben? . . .

A cséplőgépek tulajdonosait kellene közigazgatási úton letiltani arról, hogy vasárnap is járassák gépeiket s a földesuraknak kellene úgy intézkedniök, hogy cselédek és igavonóbarmaik vasárnap ne dolgozzanak.

A többit elvégezné igen könnyen a falu bírója is. Annyi hatalma lehetne nékie, hogy a közlakosoknál betiltsa a vasárnapi zajos és botránkoztató munkák végezését.

Csakhogy ezt a hatalmat nem adja meg a falu bírójának a közigazgatási felsőbb hatóság.

Ebben rejlik a közerkölcsiséget nagyban tenyegető veszedelem oka! . . .

Az ebeket megkötteti; a sertések feredőjét, sőt az egészen ártatlan folyókákat is betömeti; a jövő termés biztató alapját, a trágyát éretlenül kihordatja; az utca porát megkötő s a szemnek jóleső zöld gázt felnyesegeti a házak és telkek előtt a közigazgatási felsőbb hatóság a falu bírójával . . . és csendőrökkel nézet utána, hogy mindezek meg vannak-e téve? . . . És a bíró meg is teszi mindezeket, nehéz szívvel s az intézkedés helyességét át nem láthatva, zugolódva bár . . . de megteszi.

Szóval a külső testi tisztaság, a testi közegészség-ügy emelése céljából még igazán boszantó, sőt a kedélyeket felzavaró intézkedéseket is megtétet a falu bírójával a közigazgatási felsőbb hatóság; de arra, hogy a lélek egészsége biztosíttassék, hogy a vallás-erkölcsi

élet tisztasága megőriztessék, nem ügyel más, csak a lelkész.

Ő oda-oda dörgi az üres padoknak és a kongó falaknak, a lélek tisztaságának megőrzésére s a vallás-erkölcsi élet nemesítésére adatott isteni parancsolatokat; . . . de az ő szava templomban elhangzó szó csak, a melyet épen azok nem hallanak, a kikhez intézve van.

Valóban a közerkölcsiség sülyedésének, a vallástalanság rohamos terjedésének valódi okát csakis azon hideg közönbösségben keresem és találok meg én, a melylyel a közigazgatás a vallás-erkölcsi élet iránt viseltetik.

A lelki és vallás-erkölcsi élet mezején javulásról, előhaladásról szó sem lehet, míg a közigazgatás csak a testi életet gondozza s részesíti hathatós pártfogásában, a lelki életet pedig teljesen elhanyagolja.

Hát hiszen a lelki és vallás-erkölcsi élet mezején előhaladást biztosítani a papok kötelessége! . . . Hallom a nyomós ellenvetést a közigazgatás embereitől. Igaz! Csakhogy a mit ezen a mezőn a papok egy teljes év alatt építenek, mindazt leronthatja s le is rontja egy hónap alatt a közigazgatás.

Ma, positiv országos törvény hiányában, lelkészek és közigazgatási hivatalnokok együttesen, összhangzó intézkedések alapján építhetnék csak az Isten országát.

Mínt hogy azonban összhangzó működésről ezen a téren szó sem lehet országos törvény nélkül, mert a közigazgatási hivatalnokok csak ilyenekre támaszkodva teszik minden ő intézkedéseiket: az az egyházi hatóságoknak elengedhetetlen kötelességük, hogy a törvényhozást bírják rá, hogy az mihamarább hozzon olyan világos törvényeket, a melyek biztosítsák a vasárnapügyi bizottságok működésének eredményét.

Ilyen törvények nélkül alakítani vasárnapügyi bizottságokat, nagyon kevéssel ér többet a semminél.

Vajha megértenék egyházi ügy, mint világi kormányférfiaink, hogy itt: veszély van a késlekedésben! . . .

Ágya.

Nagy Sándor,
ev. ref. lelkész.

NEKROLOG.

NAGY PÉTER.
1826—1893.

Folyó hó 3-án kísérté a geszti egyház közönsége temetőbe ősz lelkipásztorát, ki 40 évig gondozta a nyáját, melynek legeltetését egykor az Ur reá bízta volt. (Ján. 21, 15.)

A neki adatott talentumokhoz mérten és teljes lelkiismeretességgel sáfárkodott egész életén át, miéri gyülekezete s a közel környék lakói közül számosan igen impozáns végtisztességtételben is részesítették, — mintegy hálájuk, elismerésük, kegyeletük fejében. A nép — mint ünnepen — tartózkodott a munkától a temetés napján, és majd mind egy szálíg felgyülekezett a halottas ház vagy a templom köré már jóval a temetésre kitűzött idő, a 3 óra előtt. Egymásután jöttek kocsikon a szomszéd községek küldöttei s résztvevő ismerősök. A lelkészi karból Széll Kálmán esperes úron kívül öt lelkész és három segédlelkész volt jelen. A szomszédos egyházak tanítói is szép számmal jelentek meg s ők végezték az éneklést az egész temetés alatt. Kedvelt, öreg lelkészt temetésén különösen megtisztelte jelenlétével a nagymélt. Tisza-család is.

A halottas háztól lelkészek és segédlelkészek vitték a koporsót a templom előtornáczába. A templomban

esperes úr magas szárnyalású imádságot, Nagy Imre ugrai lelkész úr pedig magvas és szép beszédet mondott, melynek végeztével megindult a gyászmenet a temető felé. Számtalanon gyalog, igen sokan kocsin követték a koporsót, melyet az egyház presbyterei vittek. A temetőben Márk Ferencz okányi lelkész úr mondott a sírnál búcsú-imádságot az öreg jó pásztor felett.

A megboldogult életrajzát maga mondotta röviden tollba egyik tanítójának, midőn végét már közeledni érezte és a midőn már oly gyenge volt, hogy irni sem tudott jóformán. E rövid életrajzban közlöm én is az ő életét, melyet maga a következőleg ad elő:

„Én, Nagy Péter, születtem B.-Ujfaluban 1826-ban Nagy Péter és Balogh Sára szüleitől. Nevekedvén az ujfalusi iskolában tanultam 12 éves koromig; majd a debreczeni főiskolába menve, ott végeztem a gymnasialis és hittani tudományokat. 1848 őszén nevelő lettem ngs Nadányi Károly úrnál P.-Kovácsiban, hol voltam 1849. juniusig. Innen a b.-ujfalusi rektorságra meghivatván, ott működtem 1852. márczius végéig. Most a papi vizsgát letévén, Gesztre jöttem segédlelkésznek 1852. máj. 1-én. 1853. tavaszán meghalt Szabó József főnököm és én helyettes lelkész lettem, mígnem ugyanezen év végén rendes lelkészszé választattam el. 1854-ben megnősültem, elvevén hitestársul Török Teréziát. Jelenben van 4 fiam, 1 leányom. Pénztárnok voltam 30 évig; tanácsbíró lettem 1881-ben.“ Ennyit diktált magáról az öreg úr magr.

Mielőtt jellemzéseül egy pár szót szólnék, családjáról kell bővebben megemlékeznem. 4 fia és 1 leánya maradt a megboldogultnak s ezek a következők: Péter, tornai kir. járásbíró; Endre, sarkad-kereszturi lelkész, nős és egy gyermek atyja; Károly, bikácsi jegyző, szintén nős és neki is van egy gyermeke; Róza, Nagy Ferencz urad. titkár neje; Imre, vadászi áll. posta- s távirtda-hivatalnok. És Nagy Péter ezen gyermekeit geszti, nem épen fényes lelkészi jövedelméből taníttatá ki. Nem kimélt sem költséget, sem fáradságot, hogy apai kötelességeinek eleget tehessen. Isten áldása nem is hagyta el fáradozását, mert halálos ágyát és sötét koporsóját szépen felnevelt, önálló állású, hálás gyermekek állották körül, keserű könnyhullatások között gyászolva a legjobb atya elhunytát.

A megboldogult a n.-szalontai egyh. megye egyik, leginkább közkedveltségnek örvendő lelkésze, az ifjabb generáció „Péter bácsi“-ja volt, kit a gyűléseken mindig ott lehetett látni. A pontosság egész életének kiváló erénye. Sokszor el-elmondogatta nekem, hogy tanuló korából még maig is büszke arra, hogy soha igazolatlanul egy órát sem mulasztott s ezért szerették tanárai is. Őszintén bevallá, hogy nem jó tanulással, hanem szorgalmával és pontosságával érdemelte ki tanárai jóakarátát.

Fő jellemvonása az egyszerűség volt, mely külső igénytelen megjelenésében, rövidre fogott, bölcselkedéstől ment köz-beszédeiben, népének, az egyszerű falusi gyülekezetnek értelmét soha túl nem szárnyaló, hanem ahhoz alkalmazott egyházi beszédeiben egyaránt előtündökölt. Soha, semmiben nem kereste a hatást; egyszerűen akart tenni, beszélni s tett és beszélt mindent.

Buzgó hive volt a megfeszített Krisztusnak, kit az evangélium szerint prédikált mind alkalmas, mind alkalmatlan időkben (II. Tim. 4, 2.), és minden beszédéből kiértett, hogy hivatásból lépett a lelkipásztorság szép, de tövises pályájára; mintha minden szónoklatában, imádkozásában benne lett volna: „Ugy Uram! Te tudod, hogy szeretlek Tégedet“. (Ján. 21, 15.)

Gyülekezetének atyja volt „és legelteté Istennek seregét nem úgy, mint uralkodván a felett, hanem úgy, mint a ki annak tüköre”. (I. Pét. 5, 3.) Lelkészkedése alatt a templom és paplak javított, két iskolát építettek; keletkezett az 1300 frtot felülhaladó magtár-alap és gyarapodott az egyház ingatlana is.

Igazán reá illett a felette tartott gyászbeszéd szövege: „Jól nagyon jó és hív szolgám: kevesen voltak hív, sokra bízlak ezután: menj bé a te Uradnak örömébe”. (Máté 25, 23.)

Az Ur áldása nyugodjék porai felett! *i. f.*

KÜLFÖLD.

A skót szabad egyház fennállásának ötven éves jubileuma.

Egy jó barátunk a távol Skócia fővárosából egy igen érdekes füzetet küldött be hozzánk, mely a skót szabad egyház ez évi, május 18-án kezdődött nagygyűlése tárgyalásainak leírása mellett részletesen ismerteti az egyház edinburghi új kollégiumi tanárának, az általunk jól ismert s ezen Lapban is többször említett dr. Blaikienek tollából azon nagy eseményt, mely 50 évvel azelőtt, 1843. május 18-án a skót szabadegyháznak a skót államegyházból való kiszakadása, dicsőségesen szép, maradandólag értékes hatású kiválása által lett följegyezve az egyháztörténelem lapjaira.

E sorok írója 1875. október havától 1877. márczius végéig a skót szabadegyház által magyar és cseh református theologusok részére tett nagy alapítványból Skócia fővárosában, a szép Edinburghban, az itteni új kollégiumban tanult s az ottan nyert anyagi, erkölcsi és szellemi jótéteményekért való hálája csekély jele gyanánt, még ottléte alatt egy 55 lapra terjedő füzetben a „Skót szabadegyház ismertetése” cz. a. megírta ezen egyház elszakadásának, megalakulásának s akkori állásának, intézményeinek stb. történetét.

Legyen szabad most, az ötven éves jubileum alkalmából, újra lenyomatni azon füzetből némely részleteket. A mit akkor érzett az ifjú szív: hálát, szeretetet és tiszteletet azon nemes egyház iránt, nem tudták azt eddig a férfi kebeléből sem kioltani sem a múlt idő, sem az életnek munkái és küzdelmei.

A történeti előzmények részletes ismertetése után magát az elszakadás s a megalakulás tényét így irtam meg ezelőtt több mint 16 évvel:

„Válahára elérkezett az elhatározó nap, 1843. május 18-ika, mint a skót államegyház szokott évi egyetemes gyűlésének első napja. Legnagyobb részben minden munka szünetelt Edinburghban s általános izgalom fogta el a kedélyeket, mintha az emberek valamely nagy esemény közeledtét érezték volna. Skócia minden részéből s külföldről is jöttek vendégek a történendő események elősejtelme miatt. A megnyitó jelenet az edinburghi királyi kastélyban, a Holyroodban volt, hol a trón küldötte, mint ki a királyi széket képviseli a skót államegyház egyetemes gyűlése alkalmával, tartotta szokott elfogadását. Az elfogadó termek soha sem voltak tömöttebbek, mint épen ekkor, mert azok, kik az államegyházat elhagyandók voltak, annál inkább óhajtották kimutatni a trón iránti változatlan lojalitásukat, ki akarták ezt mutatni a Caesarnak, midőn épen Krisztusnak is meg akarták adni, mi Krisztusé. Elfogadás után a királyi küldött katonai kísérettel templomba vonult kocsiján. Az azelőtti évi egyetemes gyűlésre választott, tehát most visszavonuló elnök (moderator), dr. Welsh egyetemi hitnár prédikált ezen szentiratbeli ígék alapján: „Minden

ember a maga értelme felől bizonyos legyen”. (Róm. XIV. 5.) Isteni tisztelet végeztével az emberek azon templom felé siettek, mely a nagygyűlés helyéül is szolgált. A gyűléstermen kívül a kíváncsi várakozókkal tömött téres utca különös látványt nyújtott, míg a termen belül a roppant hallgatóság, hosszú várakozás után feszülten várta a történendőket. A gyűlés tagjai számára fentartott helyek azon oldala, hol az evangéliumi párt szokott ülni, még ekkor csaknem üres volt, míg a másik oldal tömve, mert a mérsékelt párt nem ment dr. Welsh prédikációja hallgatására. Félhárom óra tájban lépett be a moderátor s elfoglalta székét; előtte már megérkeztek az evangéliumi párt tagjai is. Majd a kimért katonai léptek s a közelgő zene hangjai jelentették, hogy jó a hatalom képviselője is, ki csakugyan belépett s mialatt az egész gyülekezet fölállott, elfoglalta trónját. A moderátor ünnepélyes megnyitó imája után halálcsendesség állott be a nagy teremben. Az emberek visszatartották lélekzetüket, minden szív megmagyarázhatatlan félelemmel remegett.

Ujra dr. Welsh kelt föl. „Atyák és testvérek! — kezdé s szava tisztán hangzott a legtávolabbi zugban is — eljárásunk szokott formája szerint most a névsort kellene összeállítanunk, de némely, jogainkat és kiváltságainkat illető eljárások, oly eljárások következtek, melyeket ő felsége kormánya s az ország törvényhozása szentesített; és még inkább, mert támadás intézettek alkotmányunk szabadsága ellen, úgy hogy most nem alkothatjuk meg e hatóságot az ezen országban létező egyház és állam közti egyesség föltételeinek sérelme nélkül, mint az hivatalosan ki lett nyilatkoztatva: tiltakoznom kell tovább haladásunk ellen. Az okok, melyek engem elhatározásra vezettek, világosan elő vannak adva a kezemben levő okmányban, melyet a ház engedélyével föl fogok olvasni.”

Csiky Lajos.

(Vége köv.)

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Lelkészképeségi vizsgák Debreczenben.** A lelkeszképeségi vizsga kezdeteül f. év szept. 14. s következő napjai tüzetnek ki. A vizsgát tenni akaró atyafiak szept. 13-án d. u. 4 órakor jelentkezni tartoznak a püspöki hivatalban és pedig: Az I-ső vizsgát tevők leczkekönyveikkel, végbizonyítványaikkal. Írásbeli dolgozatukat pedig, melyet a vizsga tárgyait tevő tudományok köréből szabadon választott témáról otthon készítettek, szept. 1-ére előlegesen beküldeni tartoznak a püspöki hivatalhoz, mel-lélkelvén ahhoz a theologiai tanfolyam hallgatása alatt készített munkálataikat is. A II-ik vizsgát tevők egyházi beszédet készítenek Máté XXIII. 8—12. alapján; hozzá elő- és utó-imádságot irnak. Ugy az egyházi beszéd, mint az imádságok könyv nélkül betanulandók. Káté-magyarátot dolgoznak a XII úrnapról, a heidelbergi káté 29. és 30-ik kérdései nyomán. Mely dolgozatokat, ha tehetik az illetők, szept. 6-áig szintén küldjék be a püspöki hivatalhoz. Egyéb-

íránt nem lesz akadály az sem, ha e dolgozatokat az esperesi igazolvány és szolgálati bizonyítvánnyal együtt csak a jelentkezés alkalmával szolgáltatják is be. Debreczen, 1893. aug. 14. Kiss Áron, püspök.

— **Érettségi vizsgálat.** A pótló és javító érettségi vizsgálatok a tiszántúli ev. ref. egyházkerületben a debreczeni főgymnasiumnál tartatnak, mint eddig, és pedig: írásbeli szept. 1—5-ik, szóbeli szeptember 6-ik, esetleg 7-ik napján. Az írományok augusztus 31-ikén beküldendők; személyesen megjelenni annak, ki egész vizsgálatot tesz, augusztus 31-én, annak, ki csak szóbelit tesz, szeptember 5-én szükséges. Az igazgatóság hivatalos órája minden nap 9—11-ig, délután 3—5-ig, a gymnasiumi igazgatói szobában. A gymnasiumi igazgatóság.

— **Értesítés.** A tiszántúli ev. ref. egyházkerület népiskolai tanügyi bizottságának végrehajtó bizottsága tisztelettel tudatja, hogy az egyházkerület kiadásában megjelent következő könyvek kaphatók és megrendelhetők Debreczenben, az ev. ref. főiskolában lévő népiskolai könyvkiadványok raktárában. A raktár egyházaknak és tanítóknak már 2 frt értékű, könyvkereskedőknek pedig 10 frt értékű megrendelés után, tíz százalék árengedményt ad; csomagolásért vidéki megrendelésektől semmit sem számít fel. A kepelbeli egyházaknak, a lelkész és gondnok jóállása mellett, ha e végett külön megkeresetik, a raktár 3 óra hitelt nyújt. Egyházkerületünk kiadásában eddigelé a következő könyvek jelentek meg: **I. Vezérkönyvek:** 1. Utmutatás a ker. vallás népisk. tanítására. I. füzet, ára 80 kr. Vezérkönyv az I—IV. el. osztályok tanítói számára. Irta Kovács Lajos. 2. Utmutatás a ker. vallás népisk. tanítására. II. füzet, ára 55 kr. Vezérkönyv V. és VI. el. osztályok tanítói számára. Irta Kovács Lajos. 3. Vezérkönyv a nőikézimunka osztályonként tanításához. Ára 1 frt 50 kr. Irta Dóczy Gedeon. 4. Vezérkönyv a természetrajz tanításában. Ára 1 frt 20 kr. Irta Szenté József. 5. Mennyiségtan a népiskolában. Vezérkönyv az el. isk. I—VI. osztályában tanítók számára. Ára 1 frt 80 kr. Irta Kovács Lajos. 6. Vezérkönyv a hangoztató írva-olvasatáshoz s útmutatás a magyar ABC. használatához. Ára 25 kr. Irta Dóczy Gedeon. 7. Termézettan a népiskolában. Ára 1 frt. Irta dr. Fodor Ferencz, átdolgozta Somogyi Pál. — **II. Kézikönyvek:** 1. Bibliái történetek az el. iskola 3. és 4. osztályai számára. Ára 20 kr. Irta Kovács Lajos. 2. Keresztyén vallástan az el. iskola 5. és 6. osztályai számára. Ára 20 kr. Irta Kovács Lajos. 3. A ker. egyház történelme az el. iskola 6-ik osztálya számára. (Az A. és B. tantervhez.) Ára 24 kr. Irta Gergely Károly. 4. Magyar ABC. és olvasókönyv. Ára 20 kr. Irta Dóczy Gedeon. 5. Eletrajzok a magyar nemzet történetéből, el. isk. 3. és 4. oszt. számára. Ára 20 kr. Irta Gergely Károly és Kovács Lajos. 6. A magyar nemzet története, elemi iskola 5. és 6. osztályai számára. Ára 20 kr. Irta Kovács Lajos és Gergely Károly. 7. Földrajzi kézikönyv el. iskolák számára. Ára 20 kr. Irta Kótai Lajos. — **III. Gymnasiumi vallástani könyvek:** 1. Heidelbergi káté, fordította dr. Erdős József. Ára füzve 50 kr., kötvé 60 kr. 2. Keresztyén hittan, a 3. és 4. gymn. osztályok számára. Irta Kovács Lajos és Gergely Károly. Ára füzve 40 kr. 3. Keresztyén erkölctan, a 3. és 4. gymn. osztályok számára. Irta Kovács Lajos és Gergely Károly. Ára füzve 40 kr. 4. Keresztyén egyháztörténelem, a gymn. 5-ik osztály számára. Irta Gergely Károly és Kovács Lajos. Ára füzve 70 kr. Ezekon kívül kaphatók:

Népiskolai tanterv (30 kr.) és Népiskolai szervezet (10 kr.) Tekintettel arra, hogy a tiszántúli ev. ref. egyházkerület 1885. évi ápril hóban tartott közgyűlése j. k. 71. sz. a. elrendelte, hogy „a tanítók részére szükséges vezérkönyveket az egyházak, illetőleg az iskolák szerezzék be, s azok, mint az iskola tulajdonai, szálljanak át tanítóról tanítóra“, továbbá, hogy „egyházkerületünk népiskoláiban mindenütt az egyházkerület tulajdonát tevő kézikönyvek használtassanak“ s e „kötelező szabály ellenőrzésére“ az egyházmegyék esperesait s általában a lelkész urakat felkérte és utasította; tekintettel továbbá arra, hogy a főtiszt. egyházkerület az elemi iskolai kézikönyvek pénztárából évenként 1200 frtot a debreczeni, 500 frtot a szatmári ev. ref. elsőrendű felsőbb leányiskolák, 1600 frtot az egyházkerületi tanítóképző-intézet céljaira rendelt fordítani: e nagyfontosságú célok érdekében, a fentebb hivatolt egyházker. végzés alapján, tisztelettel kéri az egyházkerületi népiskolai tanügyi bizottság végrehajtó bizottsága a nagytiszteletű lelkész urakat, mint iskolaszéki elnököket, kéri az iskolaszékek tagjait és a tanító urakat: méltóztassanak az egyházkerületi könyvkiadványok használatára becses figyelmüket annyival is inkább kiterjeszteni, mivel a főtiszt. egyházkerületi közgyűlés felszólította a nt. esperes urakat, hogy a főtiszt. püspöki hivatalnál azon egyházak iskoláit jelentsék be, melyekben az egyházkerület kiadványai nem használtatnak. Tisztelettel tudatja végre a bizottság, hogy a Méhner Vilmos budapesti kiadónál megjelent térképeket az egyházker. népisk. tanügyi bizottság használatra ajánlja. E térképekből az általános iskolai átlász, melyhez előre az illető megye térképe ragaszthatik, példányonként 25 kr.-ért, Magyarország térképe példányonként 6, a megyei térképek példányonként 4 kr.-ért szerezhetők meg abban az esetben, ha a nevezett kiadónál egyszerre 25 példány rendeltetik meg. Csomagolásért a kiadó nem számít fel semmit, de a megrendelt példányok árát kéri postautalványon előzetesen beküldeni és a csomag bérmentesítésére, minden megrendelésnél, a rendelt példányok árához 25 kr.-t kér csatolni. Kelt Debreczenben, 1893. július 27. A tiszántúli ev. ref. egyházkerület népisk. tanügyi bizottságának végrehajtó bizottsága.

— **(A lehullott lepel.)** Bizonyára nemcsak mi, hanem sokan szoktak gyönyörködni abban a mulattató jelenetben, midőn a budget-tárgyalás alkalmával, a főrendiházban, fel-feláll a kath. főpapság egyik mandatariusa (jelenleg a kalocsai érsek tetszeleg magának ebben a szerepben) s elmondja jogfentartó rövid nyilatkozatát a budapesti egyetem katolikus felekezeti jellegére vonatkozólag. Mire a vallás- és közokt. miniszter hasonlóan rövid és velős nyilatkozata következik, melyben a jogfentartást tisztelettel elhárítja s az egyetem állami jellegéhez továbbra is ragaszkodik. Nem kell jóstehetség hozzá, hogy jelezzük, mikép ez a mulattató jelenet a jövő évi budget-tárgyaláskor ismétlődni fog. Míg a törvényhozás termében ezen közjogi kérdés feletti vita és nézeteltérés helyén lehet, addig egyáltalában nem hagyhatjuk szó nélkül a nagyváradi (eddig) kir. jogakadémia igazgatójának, dr. Bozóky Alajos kir. tanácsos úrnak azon önkénykedő eljárását, melylyel a jövő iskolai évre kinyomatott tanrend czimlapján a váradi (eddig) kir. jogakadémiát „mir nichts, dir nichts“ *katholikusnak* keresztelti el. Hiszen, ha az ilyen közjogi címváltoztatgatás csupán az illető igazgatók jámborságára volna bízva, igen könnyen megtörténhetnék, hogy egy reggel arra ébrednénk fel, mikép a budapesti egyetem, kar szerint következő pap-rektora, az egyetem tanrendjére is oda-pingáltatná a sokat jelentő „katholikus“ jelzőt. Ezzel

azután az egyetem is meg lenne mentve a haeresistől. Ugy hiszszük azonban, hogy az efféle változtatgathoz a miniszternek is csak van talán még valami szava. Mióta különben a nevezett jogakadémia igazgatója képes volt dr. Schlauch (akkor még nem bíboros) püspököknek az 1887. évi tanév megnyitó ünnepen egyszerű megjelenéséről azt írni, hogy ez a látogatás „epochalis esemény”; mióta továbbá a nagy-váradai „tanárkar és az akadémiai ifjuság testületileg jelent meg a pápa ő szentsege 50 éves jubileuma alkalmából tartott Te Deumon”, azóta az igen tisztelt igazgató úr tradícionális hitbuzgóságáról ugyan sokat teteleztünk fel, de azt még sem hittük, hogy a n.-váradai kir. jogakadémiának, efféle becsempészés forma eljárással akarjon egyenesen katolikus jelleget adni. Azt nem hiszszük róla, hogy ezen kir. akadémiát patrimoniumának tekintse; inkább hiszszük, hogy oly „erkölcsi nyomásnak” engedett, a minek forrását, a fürdőkből gazdag N.-Váradon talán nem lenne igen nehéz feltalálni. Ezen lepel-lehullásra mindenesetre felhívjuk az érdeklődők figyelmét. Nézetünk szerint van ez a kérdés olyan fontos, mint az, hogy a zsendár kardbojtja tulajdonképpen tehát milyen is legyen. Kíváncsiak vagyunk, hogy a többi kir. akadémia igazgatója minő állást foglal el ezen „katolikus” reformmal szemben, a mit mi — már méltóztassanak megengedni — olyan gróf Károlyi Antal idejére emlékeztető „visszafelődésnek” vagyunk kénytelenek tekinteni. Eddig csak a pozsonyi kir. akadémia tanrendjét vettük, melyen még efféle átlényegülésnek nincs nyoma. Figyelemmel kísérjük a további fejleményeket. (A.)

— **Mezőtúr.** A mezőtúri ev. ref. főgymnasiumhoz, melynél a *hetedik* osztály f. é. szept. 1-én nyitattik meg, rendes tanárokkul megválasztottak: *Kolosvári Aladár* okleveles tanár, ev. ref. vallású, a magyar-német tanárszékre a hajdu-nánási gymnasiumtól; *Incze Béla* okleveles tanár, ev. ref. vallású, a klasszika-filológiára az eperjesi ág. h. ev. lyceumtól; *Cseley József* okleveles rajztanár, ev. ref. vallású, a rajzoló mértan és szabadkézi rajz tanítására. A beírások szept. 1-én kezdődnek és tartanak 6-áig. Ezen gymnasium mellett tápintézet is áll fenn, melyben ebéd, vacsora és 2 napra egy klgr. kenyérből álló ételmezést lehet nyerni, két részletben lefizetendő 70 frt évi díjért. Tudakozódásokra készséggel ad feleletet az igazgatóság.

— **Értesítés.** A szatmárnémeti ev. ref. főgymnasiumban az 1883—94-ik évi *javitó-, pótoló- és magánvizsgálatok* f. évi augusztus 31-én, szeptember 1-én és 2-án fognak megtartatni. A *beíratások* szept. 4., 5. és 6. napjain eszközöltetnek. Az *isk. év ünnepélyes megnyitása* szept. 10-én lesz a szatmári ev. ref. templomban. Szatmár, 1893. aug. 10. Bakcsy Gergely, igazgató helyettes.

— **Halálozás.** A legmélyebb részvétellel vettük a gyászjelentést *Józsa Zsigmond* n.-enyedi theologiai akad. tanár haláláról, ki 31 éves korában, boldog családi életének már első évében, rövid szenvedés után folyó hó 14-én bevégezte áldott életét, s 16-án a főiskola sírkertjébe eltemettetett. Szülék, testvérek, ifjú feleség mellett a testvérfőiskola s a magyar protestáns egyház egyeteme siratja a korán elköltözött ifjú tucó st, kitől még annyi szépet, annyi nagyot várhatánk! Legyen áldott emlékezte!

— **GRESHAM ÉLETBIZTOSÍTÓ TÁRSULAT.** Nem szorul ma már vitatásra azon megdönthetetlen elv, hogy a biztosítási ügy elsőrangú fontosságú intézmény a közgazdaság keretében. Csak megelégedésünkre szolgálhat tehát, midőn azt látjuk, hogy hazánkban nemcsak a belföldi tőkére támaszkodó biztosító társaságok helyzete szilárdult meg, hanem kiterjesztik működésüket hazánk lakosaira azon **hatalmas** tőkékkel rendelkező nagy biztosító vállalatok is, melyek ügyszólván már az egész világ igényeinek megfelelő és azt kielégi-

teni képes szervezettel bírnak. — Ezek közt **első** helyet foglal el a „**Gresham**” életbiztosító társaság, mely Londonban székel, de működési köre az egész föld és többek közt Magyarországon is oly kiterjedt üzletet folytat, mint az idegen biztosító társaságok talán egyike sem. A társaság népszerűségét kizárólag üzleti működésének reális irányával és azon törekvéssel szerezte meg, melynél fogva üzleti szabályzatait folytonosan tökéletesíti. Negyvennégy éve áll fenn a Gresham életbiztosító társaság és üzleti jelentései tanuskodnak arról, hogy minden évben létesített valamely korszerű újítást, mely a biztosító feleknek nagyobb és nagyobb mérvű előnyöket nyújt, annyira, hogy ma már a világ összes életbiztosító intézetei közt a Gresham a szervezet tekintetében mintaintézetnek tekintendő és a szakemberek által tényleg ilyennek van elismerve. — Előttünk fekszenek a Gresham folyó évi május 30-án Londonban megtartott 44-dik közgyűlése által jóváhagyott zárszámadásai, valamint azon újabb üzletszabályzatok, melyek a társulat jelenlegi működésének szervezetét feltüntetik. Azon számos előnyök közül, melyeket a Gresham az öt igénybe vevő feleknek nyújt, ezuttal csak a legutolsó évben életbeléptetett újabb intézkedésekre kívánunk utalni. Ilyen, hogy a halál esetére biztosított összeg, **ha a biztosítás 13 hónapig érvényben állott, minden esetben, tehát öngyilkosság, párbaj vagy bírói ítélet következtében történt elhalálozás eseteiben is feltétlenül kifizetetik.** A Gresham ez intézkedését, azon klauzulával, hogy a biztosításnak már legalább 13 hó óta fenn kell állani, nemcsak helyesnek, de egyenes emberbaráti törekvésnek tekintjük, mert eltekintve attól, hogy az öngyilkosság eszméjét senki sem — érleli 13 hónapig, senki sem — készül ugyanannyi ideig a halálos kimenetelű párbajra, ily halálesetek által sujtott, leggyakrabban nyomorba jutott család helyzetén segíteni valóban emberbaráti tény. A mai korban, midőn a nemzetközi érintkezés akkora dimenziókat ölt, hasznos intézkedés az is, hogy minden biztosítottak joga van béke idejében Európa, Palesztina, Madeira, a Kanári-szigetek, Ausztrália, Új-Seeland, Afrika (a forró égövön kívül) és Amerika bármely részében utazni és tartózkodni a nélkül, hogy ezért külön díjat kellene fizetnie, kivételt csak a tengerészek, tengeri és szárazföldi katonák képezvén. Végül jelentékenyen megrövidítette a társaság az elismert követelések kifizetésének határidejét is, mely eddig három hónapban volt megállapítva, ezentul azonban a kifizetés azon naptól számított **egy hó múlva** eszközöltetik, midőn a követelés alapját képező összes okmányok az igazgató-tanács birtokába jutnak. — Az előttünk fekvő mérlegek és egyéb kimutatásokra áttérve, mindenekelőtt kiemeljük, hogy a Gresham 5.012,206 l. vagyonnal bír, mely magas összegben a társaság házainak értéke 701,475 font sterlinggel, vasuti és más kötelezvényeinek értéke pedig 2.447,674 font sterlinggel szerepel. Biztosítási és kiházasítási díjbevételei az 1892. év folyamán a visszbiztosítási díjak levonásával 712,613 l.-ra rugott és a biztosítások és kiházasítások alapállománya az év végén 3.790,947 font sterlingre emelkedett. — Az általános mérleg e néhány tétele fogalmat nyújt a társaság üzleti tevékenységének rendkívüli kiterjedtségéről. — A magyarországi működést feltüntető adatok a következőkben foglalhatók össze. A Gresham Magyarországon lévő eszelekvő vagyonát képezik: pénztári készlet 53,327 frt, a magyar leszámítoló és pénzváltó banknál elhelyezett összeg 52.809 frt, értékpapírok 3.987,213 frt, kölcsönös kötvényekre 1.054,277 frt, a társaság budapesti házainak értéke 848,102 frt, adóssok 863,545 frt, ingóságok 4500 frt, összes vagyon Magyarországon 6.863,778 frt. Ezzel szemben passzívaként szerepelnek: a biztosítási alap 190,950 frt, díjtartalékalap 6.214,468 frt, tartalék-alap 315,914 frt, hitelezők követelése 26,393 frt. Bevett a társaság Magyarországon az 1892. év folyamán halálesetre szóló biztosítások díja fejében 716,875 frt, vegyes és kiházasítási díjak fejében 1.159,884 frt, kötvény-illetékek fejében 14,191 frt, kamatjövédelmé volt 220,527 frt, árfolyam nyeresége 70,196 frt. Ellenben kifizetett haláleset után 402,436 frt, kiházasítási biztosíték után 59,000 frt, visszavásárolt kötvényekért 114,193 frt, **s elért 116,049 forint tiszta nyereséget.** — E számok világosan beszélnek és azt tanúsítják, hogy a biztosító felek érdekeit szem elől nem tévesztő, a korrall fejlődő biztosító társaságok idegen származásuk dacára Magyarországon is jelentékeny sikereket képesek elérni, de egyszersmind bizonyítják azt is, hogy midőn a közvélemény Magyarországon a **Gresham** biztosító társaságot felkarolta, helyes impulzus szerint járt el, mert Magyarországon **hét millió forint** értékű vagyont gyümölcsözőtő vállalatot meghonosítani és minél inkább idekötni, első sorban nekünk válik előnyünkre

TARTALOM - JEGYZÉK: A debreczeni főiskoláról. Zsigmond Sándor. — T á r c z a: A katolikus népek jövője. Dr. Bartha Béla jogtanár. — T a n ü g y: Erkölestan-é vagy erkölcsi nevelés? Nagy István, ev. ref. lelkes. — K ö z l e t ü n k: Nyilatkozat a vasárnapügyi bizottságok alakításának tárgyában. Nagy Sándor, ev. ref. lelkes. — Nekrológ. i. f. — Külföld. Csiky Lajos. — Különfélék. — Hirdetések.

Felelős szerkesztők és laptulajdonosok:

CSIKY LAJOS és Dr. BACZONI LAJOS.

Pályázat.

A sarkadi ev. ref. egyház pályázatot hirdet egy káplán-tanítóságra, mely állomásnak javadalma:

- a) 500 frt készpénz évnegyedes részletekben előre kiszolgáltatva;
- b) öt évenként öt ízben 50 frtos korpótlék;
- c) természetben 2 szobából s konyhából álló egyszerű lakás.

Kötelessége a fiu-iskola II-ik osztályának tanítása; a polgári iskolában hetenként 2, esetleg 4 órán a vallás tanítása; úrvacsora osztáskor a pohár osztása; az ügynevezett kanónikus órákon — de lelkész akadályoztatása esetén egyébkor is — a lelkészi funkciók végzése, mely szolgálataért, mindaddig, míg az tőle követeltetik, 50 frt évi tiszteletdíjat nyer s az általa végzett temetések alkalmával is a stóla őt illeti.

Ez állomásra csak kápláni vizsgát tett egyének pályázhatnak. A kiknek tanítói oklevelök van, a választásnál előnyben részesülnek. Tanítói oklevéllel nem bíró egyén, megválasztása esetén, a tanítói oklevelet egy év alatt megszerzeni köteles.

Pályázók keresztlevelöket, képesítő okmányaikat és szolgálati bizonyítványaikat kérvényökkel együtt f. é. augusztus 26-ik napjáig a lelkészi hivatalhoz küldjék be.

Sarkad 1893. aug. 7.

Balog Ambrus,

ev. ref. lelkész.

2-2

Pályázat.

A jánosfalvi (Biharm.) ev. ref. előkönyörgő tanítóságra pályázat hirdettetik. Fizetés: Készpénz 6 frt 40 kr., 7 köből búza, 7 köből szemes tengeri. Minden házaspártól 1 szekér tűzifa. 16 köblös szántó föld, melyből az egyház megmunkáltat 2 köblös őszi és 1 köblös tavaszi vetés alá való földet. 5 köblös kaszáló.

Minden iskolás gyermektől 40 kr., ½ véka búza, ½ véka tengeri.

Stóla az egyh. ker. szabályai szerint.

Lakás 1 szobával, kerttel, melyet az egyház felszántat, felásat s megtrágyáztat.

A pályázati kérvények a belényesi ev. ref. lelkészi hivatalhoz küldendőek szeptember 2-ig.

Belényes 1893. augusztus 15.

Az ev. reform. egyháztanács.

Pályázat.

A turkevei ev. reform. egyház pályázatot hirdet egy id. tanítói állomásra.

Javadalom: első évben 400 frt, azután sikeres működés, illetve állandósítás esetén 600 frt.

Kötelesség: két alsó leányosztály tanítása.

Megválasztandó azonban más osztály, illetőleg osztályok vezetésére is alkalmazható lesz. A kellően felszerelt pályázati kérvények alulirothoz f. hó 27-ikéig küldendőek be.

Turkeve, 1893. aug. 7.

Szabó Sándor,

ev. ref. lelkész.

2-2

KÓKAI LAJOS

könyvkiadóhivatalában (Budapest IV., Károly-utca 1. sz.)

megjelent újabb könyvek.

1. **Benkő:** Keresztyén imádságok minden korbelieknek iskolai és magán használatra **20 kr.**
2. **Bitay:** Magyar keresztyének imádságos könyve, egy esztendei imádságok, **fűzve 1 frt 20 kr.,** kötve **1 frt 80 kr.**
3. **Böhm:** Ember és világa, II-ik rész a szellemi élet. (I-ső rész *Dialektika vagy alapphilosophia*) **3 frt.**
4. **Csiky:** Egyházzsartartásban (Liturgia) **1 frt.**
5. **Drummond:** A keresztyénség programja (angolból) **40 kr.**
6. **Fejes J.:** Egyházpolitika protestáns szempontból **40 kr.**
7. **Froude:** A reformáció befolyása a Skót jellemre, ford. Baráth Ferencz, **20 kr.**
8. **Kiss K.:** Töredékek Nagy-Igmánd és vidéke multjából **1 frt.**
9. **Mokos:** A dunántuli ág. hitv. evang. egyház 1598-iki törvénykönyve **1 frt.**
10. **Révész Bálint** hátrahagyott művei 3 kötetben: I-ső kötet. Halotti imádságok **2 frt 50 kr.** Egész vászonba kötve **3 frt.** II-ik kötet. Halotti és alkalmi imádságok és confirmációi beszédek **2 frt 50 kr.** Egész vászonba kötve **3 frt.** III-ik kötet. Orációk és halotti egyházi beszédek **2 frt 10 kr.** Egész vászonba kötve **2 frt 60 kr.**
11. **Szász K.:** Élet a halálban, nagyobb és kisebb halotti beszédek és imádságok (1854—1893.) **2 frt 50 kr.**
12. **Zsindely dr.:** Lovagi intézmény **1 frt 20 kr.**

Ezekon kívül teljes raktára a **közép, polgári és elemi** iskolákban használt könyveknek.

A megrendelések pontos elintézéséről az üzlet régi jó hírneve kezeskedik.

1-3